การร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา: กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง

CO-PRODUCTION IN EDUCATION MANAGEMENT OF PARTNERSHIP SCHOOLS: A CASE STUDY OF THE PRIMARY SCHOOLS IN RAYONG PROVINCE

ปิยากร หวังมหาพร[1*]

Piyakorn Whangmahaporn[1*]

มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900[1]

Sripatum University,2410/2 Phahonyotin Road, Chatuchak, Bangkok 10900[1]

*Corresponding author E-mail: piyakorn.wh@spu.ac.th

(Received: 20 Otc, 2021; Revised: 16 May, 2022; Accepted: 7 Jun, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน หน่วยงานภาคประชาชน ตัวแทนผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนร่วมพัฒนามีการจัดการศึกษาในลักษณะการร่วมผลิต ได้แก่ 1) การร่วมวางแผนโดยผู้สนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป 2) การร่วมออกแบบกิจกรรม ผู้สนับสนุนและโรงเรียนร่วมออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 3) การร่วมจัดส่งบริการ โรงเรียนทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา และผู้สนับสนุนทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 4) การร่วมติดตามประเมินผล ผู้สนับสนุนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาทั้งระดับโครงการและระดับสถานศึกษา ตลอดจนเข้าเยี่ยมเยือนโรงเรียนเพื่อติดตามผลระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นระยะ ๆ

คำสำคัญ: การร่วมผลิต, การจัดการศึกษา, โรงเรียนร่วมพัฒนา, โรงเรียนประถมศึกษา

---

[1] *รองศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ*

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the co–production process in the educational management of the partnership schools: a case study of primary schools in Rayong Province. This study was undertaken by qualitative methods. The key informants obtained by purposive sampling were schools administrators, teachers, local administrative, organizations representative, private agency, non–governmental organization and parents of students involving in education management in the partnership schools. The research tool was semi–structured interview. The data were collected from document analysis and interviews, analyzed by content analysis.

The results showed that partnership schools provided education in a co–production manner; 1) co–planning by sponsors to participate in personnel management, academic administration, learning management, budget management and general administration; 2) co–design activities, sponsors and schools worked together to design curriculum and learning activities to meet the needs of the community; 3) co–delivery, schools were primarily responsible for managing education and supporters act to support the operation to be more efficient; and 4) co–evaluation, supporters participated in monitoring and evaluating the results of the development plan and action plans of educational institutions at both the project level and the educational institution level and periodically visit the school for follow–up during schools operations.

KEYWORDS: Co–production, Education Management, Partnership School, Primary School

บทนำ

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของไทยคือปัญหาการศึกษาซึ่งเนื่องมาจากความยากจนทำให้ผู้เรียนลาออกกลางคัน รวมทั้งคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างกันและการบริหารราชการแบบรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง (วิทยากร เชียงกูล, 2562) ความพยายามแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาของไทยเป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ เช่น การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทีมข่าวการเมืองแนวหน้า, 2562) ภายใต้สังคมดิจิทัลที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และอิทธิพลของแนวคิดการจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายก่อให้เกิดการจัดการศึกษาแบบร่วมมือกันเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายภายใต้โครงการต่าง ๆ เช่น โรงเรียนดีประจำตำบล โรงเรียนประชารัฐ (ปัจจุบันคือโรงเรียนคอนเน็กซ์อีดี) โรงเรียนร่วมพัฒนา โดยโรงเรียนร่วมพัฒนาเป็นการจัดการศึกษาแบบร่วมผลิตรูปแบบหนึ่งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาการศึกษา เพื่อรองรับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 (กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563; มูลนิธิสานอนาคตการศึกษาคอนเน็กซ์อีดี, 2563)

การจัดการศึกษาแบบร่วมผลิตเป็นแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองเพื่อจัดบริการสาธารณะในสภาวะปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น แนวคิดนี้เกิดขึ้นต้นทศวรรษที่ 1970 โดย Ostrom, Whitaker, Percy and Percy (1978) และเริ่มเป็นที่รู้จักโดยนำมาใช้อธิบายการจัดการภาครัฐมาเมื่อกลางทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องระหว่างผู้ใช้บริการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการร่วมผลิต Osborne & Strokosch (2013) แบ่งการร่วมผลิตออกเป็น 4 แบบ ประกอบด้วย 1) การบริหารปกครองร่วม (Co – governance) เป็นการร่วมวางแผนและตัดสินใจ 2) การร่วมออกแบบ (Co-design) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การกำหนดประเด็นปัญหา การรวบรวมข้อมูล การหาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาในการแก้ไขปัญหา 3) การร่วมบริหารจัดการ (Co-deliver) เป็นการดำเนินการส่งมอบบริการ และ 4) การร่วมประเมินผล (Co-assessment) เป็นการประเมินผลร่วมกัน ทำนองเดียวกับ Löffler (2009) ได้แบ่งการร่วมผลิตออกเป็น 4 แบบ ประกอบด้วย 1) การร่วมออกแบบ (Co-design) คือ การออกแบบซึ่งหมายรวมถึง การวางแผน 2) การร่วมตัดสินใจ (Co-decision Making) คือ การตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากร 3) การร่วมบริหารจัดการ (Co-delivery of Services) คือ การส่งมอบบริการ รวมถึงบทบาทของอาสาสมัครในการจัดบริการสาธารณะด้วย และ 4) การร่วมประเมินผล (Co-evaluation of the Services) คือ การร่วมประเมินผล สอดคล้องกับ Strokosch (2012) ที่ศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาแบบร่วมผลิตสามารถทำให้บุคคลได้รับบริการสาธารณะที่เท่าเทียมและมีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมผลิตในการจัดบริการสาธารณะให้ประสบความสำเร็จ (Dhirathiti, 2018)

การจัดการโรงเรียนร่วมพัฒนา (Partnership School) เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบร่วมผลิตเกิดขึ้นตามมติที่ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มี 2 รุ่น โดยรุ่นที่ 1 เริ่มดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 50 โรงเรียน จาก 34 จังหวัด มีหน่วยงานเอกชนเป็นผู้สนับสนุนจำนวน 12 หน่วยงาน และรุ่นที่ 2 ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มเติมจำนวน 84 โรงเรียน มีหน่วยงานเอกชนเป็นผู้สนับสนุนจำนวน 27 หน่วยงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างโอกาส รวมทั้งความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

(พ.ศ. 2560 – 2564) โดยบูรณาการกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) ดำเนินการในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะและเป็นกำลังสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วย (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตามพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา จำนวน 4 แห่ง คือ 1) โรงเรียนวัดถนนกะเพรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ซึ่งมีกลุ่มการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานสนับสนุน 2) โรงเรียนวัดเกาะ 3) โรงเรียนบ้านหนองละลอก มีบริษัทสยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนเป็นหน่วยงานสนับสนุ และ 4) โรงเรียนวัดกระเฉท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มีบริษัทสยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัดและมูลนิธิมีชัย วีระไวทยะเป็นหน่วยงานสนับสนุน (สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, 2564; ไทยโพสต์, 2561)

โรงเรียนวัดเกาะและโรงเรียนบ้านหนองละลอก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา และเข้าร่วมโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาในรุ่นที่ 2 ตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งโรงเรียนทั้งสองแห่งเคยประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณ ขาดผู้สอนที่ตรงตามคุณวุฒิ เช่น ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ ขาดอุปกรณ์ ICT เพื่อการศึกษา อีกทั้งหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นเท่าที่ควร เมื่อเข้าร่วมโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาโดยภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนงบประมาณ บุคลากร ออกแบบหลักสูตร ส่งมอบบริการและติดตามประเมินผล ร่วมกับโรงเรียนเพื่อร่วมแก้ปัญหาส่งผลให้เกิดการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามรูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา ในขณะที่โรงเรียนหลายแห่งยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นควรมีการศึกษาเรื่อง การร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นการขยายองค์ความรู้การจัดการศึกษาแบบร่วมผลิต เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามรูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษานั้นยังเป็นการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง จัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา และมีจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา โรงเรียนละ 2 คน รวม 4 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน หน่วยงานภาคเอกชนซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ ตัวแทนบริษัทสยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด 1 คน หน่วยงานภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนสมาคมพัฒนาประชากร จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้ปกครอง แห่งละ 1 คน รวม 2 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ด้านโรงเรียนร่วมพัฒนาไม่ต่ำกว่า 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแนวคำถาม

2.สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน และตอนที่ 2 กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมออกแบบ การร่วมจัดส่งบริการและการร่วมติดตามประเมินผล

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตรวจความเหมาะสมของถ้อยคำ ภาษา ประโยค รูปแบบภาษา และสำนวนภาษา จากที่ปรึกษาโครงการ และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 มีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กฎหมาย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนร่วมพัฒนา 2) แนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบร่วมผลิต จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากห้องสมุด เว็บไซต์กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานเอกชนที่ร่วมโครงการ มูลนิธิมูลนิธิสานอนาคตการศึกษา ราชกิจจานุเบกษา ศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย รายงานวิจัยจากฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อศึกษากระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา โดยติดต่อประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เนื่องจากสถานการณ์โควิด ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 20 นาที และนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ซ้ำกรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา : กรณีศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง มีรายละเอียดดังนี้

1. บริบทโรงเรียนร่วมพัฒนา มีผลการศึกษา ดังนี้

โรงเรียนบ้านหนองละลอกเป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา มี 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 138 คน และครู 4 คน (ผู้ถูกสัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2563; กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) สำหรับโรงเรียนวัดเกาะ (กริ่มกำพล) เป็นโรงเรียนขนาดกลางเปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา มี 8 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 184 คน และครู 7 คน (ผู้ถูกสัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563; กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ทั้งสองโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (School–BIRD: Base Integrated Rural Development) ซึ่งเป็นโครงการที่บูรณาการการศึกษา

ขั้นพื้นฐานรวมเข้ากับการฝึกทักษะอาชีพตามกลยุทธ์ของ “โรงเรียนมีชัยพัฒนา” มีเป้าหมายเพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของทุกคนในชุมชนและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ประชาธิปไตย และทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนและชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนอย่างยั่งยืน และลดการพึ่งพาจากภาครัฐ และลดการย้ายถิ่นฐานสู่เมืองใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากบริษัทสยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด ร่วมกับมูลนิธิมีชัย วีระไวทยะ (บริษัท สยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด, 2561) ดำเนินโครงการผ่านกิจกรรม 5 กลุ่มหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 2) การจัดตั้งหน่วยธุรกิจเพื่อสังคมในโรงเรียนและโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน 3) การฝึกอบรมครูและผู้นำ 4) การพัฒนาด้านสังคม และ 5) กองทุนเงินกู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ (อินโฟเควสท์ (RYT9), 2561) เช่น ธนาคารพัฒนาชุมชนและโรงเรียนบ้านหนองละลอก เพื่อส่งเสริมการออมเงินของชาวบ้านในชุมชน และเปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้สำหรับลงทุนประกอบอาชีพ (บริษัท สยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด, 2561)

2. กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา มีผลการศึกษา ดังนี้

2.1 การร่วมวางแผน (Co-planning)

โรงเรียนร่วมพัฒนาเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับภาคเอกชน สถานประกอบการและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตสำหรับนักเรียนและสมาชิกในชุมชน ให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ในพื้นที่รอบโรงเรียน ตลอดจนมีความเป็นอิสระคล่องตัวทั้งด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ด้วยการส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา หรือร่วมบริหารโรงเรียนอย่างจริงจัง การทำงานของโรงเรียนร่วมพัฒนาเป็นการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวนกรรมการสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน หน่วยงานเอกชนซึ่งเป็นผู้สนับสนุนเข้ามาในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิหรือที่ปรึกษา พระภิกษุสงฆ์ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ครู องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาคือ “หน่วยงานเอกชนในฐานะผู้สนับสนุน” การร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนามีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 การบริหารงานบุคคล ผู้สนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษา ประเมินผลงานและพิจารณาทั้งผลสำเร็จของงานและผลตอบแทนส่วนเพิ่มของผู้อำนวยการโรงเรียนและครูตามข้อตกลงระหว่างภาคเอกชนกับสถานศึกษา พิจารณาคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในโรงเรียน ร่วมกำหนดตัวชี้วัด ความสำเร็จตามบริบทของโรงเรียนและจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

2.1.2 การบริหารงานวิชาการ ผู้สนับสนุนเข้าร่วมกับสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนรายวิชาเพิ่มเติม การจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และบริบทของโรงเรียนภายใต้กรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การส่งเสริมทักษะ วิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน เช่น ด้านการเกษตร ด้านการประกอบธุรกิจ การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น สถานประกอบการ สถานศึกษาพี่เลี้ยง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่าย ตลอดจนการสนับสนุนการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวนโยบาย THAILAND 4.0

2.1.3 การบริหารงบประมาณ ผู้สนับสนุนให้การสนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนนอกเหนือจากงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจากภาครัฐ เพื่อนำไปจัดซื้อวัสดุ

อุปกรณ์กิจกรรมการเรียนการสอน การจ้างครู การส่งครูไปฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ฯลฯ ตลอดจนการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2.1.4 การบริหารงานทั่วไป ผู้สนับสนุนให้ความช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การติดตั้งประปาหมู่บ้านให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมได้สะดวก (ผู้ถูกสัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2563) และส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ฯลฯ

2.2 การร่วมออกแบบ (Co-design) กิจกรรมการออกแบบกิจกรรม (ลดเวลาเรียน) ผู้สนับสนุนร่วมออกแบบโครงการและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับต้องการของชุมชน ร้อยละ 30 เพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ผู้ถูกสัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ทั้งนี้ในการออกแบบกิจกรรมจะมีลักษณะเป็นการบูรณาการให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การร่วมจัดส่งบริการ (Co-delivery)

ผู้ที่มีบทบาทหลักในการจัดส่งบริการคือโรงเรียน ส่วนหน่วยงานเอกชนในฐานะผู้สนับสนุน ผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เข้ามามีส่วนในการจัดส่งบริการ โดยโรงเรียนจะทำหน้าที่จัดการศึกษา และเชิญผู้ปกครองเป็นวิทยากรให้ความรู้ในประเด็นหรือหัวข้อที่นักเรียนต้องการ เช่น การจัดกิจกรรมการปลูกผัก ผู้ปกครองนักเรียนจะเป็นวิทยากรให้ความรู้ ผู้สนับสนุนให้การสนับสนุนงบประมาณและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น งบประมาณเพื่อสร้างโรงเรือนผักผลไม้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานภาครัฐช่วยอำนวยความสะดวกประสานงานด้านต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้าสำหรับโรงเรือนปลูกผักผลไม้ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามวางแผนที่ได้ออกแบบร่วมกันไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การร่วมติดตามประเมินผล (Co-evaluation)

การติดตามประเมินผลโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับโครงการและระดับสถานศึกษา ดังนี้

2.4.1 การติดตามประเมินผลระดับโครงการ เป็นการติดตามโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับผู้สนับสนุนภาคเอกชนและมูลนิธิสานอนาคตการศึกษาคอนเน็กซ์อีดี ปีละ 1 ครั้ง กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพโรงเรียนหรือตัวชี้วัดรวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยใช้สัดส่วนผลคะแนนด้านผู้เรียน ร้อยละ 70 (ผลทดสอบ ระดับชาติ O-NET ร้อยละ 60 และผลคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 10) และผลคะแนนการประเมินคุณภาพโรงเรียนหรือตัวชี้วัด (KPIs) 4 ด้าน ร้อยละ 30 แล้วจัดระดับคุณภาพโรงเรียนในภาพรวมออกเป็น 5 ระดับ คือ กำลังพัฒนา พอใช้ ดี ดีมาก และดีเยี่ยม รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดให้มีประเมินภายนอกโดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 5 ปีต่อครั้ง

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนวัดเกาะ พ.ศ. 2563

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
ผู้เรียน	4.02	ดีมาก
ผู้สอนและผู้บริหาร	3.79	ดี
หลักสูตรและการสอน	4.44	ดีมาก
โครงสร้างพื้นฐาน	4.49	ดีมาก
การมีส่วนร่วม	3.75	ดี
รวม	**4.08**	**ดีมาก**

หมายเหตุ: โรงเรียนบ้านหนองละลอกไม่ปรากฏผลคะแนนการประเมิน เนื่องจากไม่ได้บันทึกในระบบ School Management System

ที่มา: มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี, 2565

จากตารางที่ 1 โรงเรียนวัดเกาะ มีผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) เมื่อแยกรายด้าน พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการสอน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.44) และด้านผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.75)

2.4.2 การติดตามประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เช่น ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ การบริหารองค์กร การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและศูนย์กลาง การพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตของชุมชน

การติดตามและประเมินผลของผู้สนับสนุน นอกจากจะติดตามผ่านการประเมินระดับโครงการและระดับสถานศึกษาแล้ว ยังมีการเข้าเยี่ยมเยือนโรงเรียนเพื่อติดตามผลระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นระยะ ๆ เช่น การติดตามการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากการทำเกษตรของนักเรียนที่สามารถนำผลผลิตที่ได้ไปขาย นักเรียนได้ทั้งเงินและความรู้ ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนี้ 1) การร่วมวางแผนบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป 2) การร่วมออกแบบกิจกรรมมีการร่วมออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน 3) การร่วมจัดส่งบริการ โรงเรียนทำหน้าที่หลักจัดการศึกษา และมีภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน และ 4) การร่วมติดตามประเมินผลทั้งระดับโครงการและระดับสถานศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง ประกอบด้วยการร่วมวางแผน การร่วมออกแบบกิจกรรม การร่วมจัดส่งบริการและการร่วมติดตามประเมินผล มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การร่วมวางแผน พบว่า ผู้สนับสนุนมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวนกรรมการสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา พ.ศ. 2561 โดยมีคณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วย หน่วยงานเอกชนเป็นผู้สนับสนุนโดยเข้ามาเป็นกรรมการในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิหรือที่ปรึกษา ผู้นำชุมชน พระภิกษุสงฆ์ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ครู องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสถานศึกษา ทั้งนี้จะเห็นว่าการวางแผนมีลักษณะการทำงานแบบเครือข่าย เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกันและทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับทิศทาง และกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานโรงเรียนร่วมพัฒนา สอดคล้องกับ Osborne and Strokosch (2013) ที่กล่าวไว้ว่าความสำเร็จของการบริการสาธารณะจะเกิดได้เนื่องจากความต้องการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน การสร้างเครือข่ายและมีการมอบหมายความรับผิดชอบในการทำงาน ร่วมวางแผนและตัดสินใจ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เข้าร่วมผลิตและต่อชุมชน (Etgar, 2009) สอดคล้องกับฟุกกล้าว ทิวากร, จุมพจน์ วนิชกุล, พาที เกศธนากร (2562) ที่ศึกษาพบว่าการวางแผนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนร่วมพัฒนาและการให้ผู้สนับสนุนมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาวางแผนด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนรายวิชาเพิ่มเติม การจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ร่วมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ และสื่อการเรียนรู้

จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (ธีรเดช สนองทวีพร, 2564) ทำนองเดียวกับนิติกร วรรณชา และวิรัลพัทร วงศ์วัฒน์เกษม (2562) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้สนับสนุนในการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการบริหารและตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณ การช่วยทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนและบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน และอภิสรรค์ ภาชนะสวรรค์, 2563)

2. การร่วมออกแบบ พบว่า ผู้สนับสนุนร่วมออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ต้องใช้ความรู้ความชำนาญเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ของโรงเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและออกแบบกิจกรรมที่นักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ประกอบกับรัฐบาลให้ความสำคัญเขตพื้นที่นี้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างโอกาส รวมทั้งความเสมอภาค และเกิดความเท่าเทียมทางการศึกษา ดังนั้นการร่วมออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะนักเรียนโดยโรงเรียนและผู้สนับสนุนจึงมีความสำคัญ ดังที่วิจารณ์ พานิช (2564) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ การออกแบบหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับทักษะ และให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย (Bloom, 1976) สอดคล้องกับอัญชิรญา จันทรปิฎก (2564) ที่ศึกษาพบว่าหน่วยงานสนับสนุนมีส่วนสำคัญในการร่วมออกแบบกิจกรรมเพราะมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เช่นเดียวกับฟุกกล้าว ทิวากร และคนอื่น ๆ (2562) ที่ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในฐานะผู้สนับสนุนช่วยให้การจัดการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนร่วมพัฒนาประสบความสำเร็จ ทำนองเดียวกับเกียรติศักดิ์ สุทธหลวง, วจี ปัญญาใส, นิตยา สุวรรณศรี และมานี แสงหิรัญ (2560) ที่ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมด้านวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ

3. การร่วมจัดส่งบริการ พบว่า โรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ส่วนหน่วยงานเอกชนในฐานะผู้สนับสนุน ผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเข้ามาให้ความรู้ในประเด็นหรือหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจและต้องการเพื่อรวมจัดส่งบริการด้านการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าจัดบริการสาธารณะโดยให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชนและให้หน่วยงานภายนอกในฐานผู้สนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้จะช่วยขยายโอกาสในการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง เป็นการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน นำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สอดคล้องกับ Hood (1991) ที่กล่าวไว้ว่าภาครัฐมีความจำเป็นที่ต้องนำเครื่องมือทางการบริหารจากภาคเอกชนมาใช้ในภาคราชการ จะทำให้เกิดการบริหารอย่างมืออาชีพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารองค์กร สอดคล้องกับอัญชิรญา จันทรปิฎก (2563) ที่ศึกษาพบว่าการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทของการเป็นผู้ร่วมผลิตจะทำให้การบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้น คล้ายกับ Dhirathiti (2018) ที่ศึกษาพบว่าการจัดบริการสาธารณะประสบความสำเร็จได้มาจากความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนที่เข้ามาร่วมผลิต ทำนองเดียวกับฟุกกล้าว ทิวากร และคนอื่น ๆ (2562) ที่ศึกษาพบว่าการบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการโรงเรียนร่วมพัฒนา

4. การร่วมติดตามประเมินผล พบว่า ผู้สนับสนุนมีการติดตามประเมินผลทั้งระดับโครงการและระดับสถานศึกษา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดการประเมินที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นอกจากนี้มีการติดตาม

ระหว่างการดำเนินโครงการเป็นระยะ ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัดเป็นการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่นำแนวคิดภาคเอกชนมาใช้ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินการของโรงเรียน เพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น รวมทั้งกำกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นการติดตามให้การดำเนินงานมุ่งไปสู่เป้าหมายและการรายงานผลการปฏิบัติงานจะช่วยให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่ และใกล้บรรลุนโยบายด้านต่าง ๆ อย่างไร หรือมีจุดใดที่ควรพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2560) ที่กล่าวไว้ว่า การประเมินคุณภาพนั้นสามารถให้ข้อเสนอแนะทิศการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับสมหวัง พันธะลีและปภาวรินทร์ เรืองประจวบกุล (2563) ที่ศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการติดตามประเมินผลโดยเชิญบุคลากรและหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ ทำนองเดียวกับฟุกกล้าว ทิวากร และคนอื่น ๆ (2562) ที่ศึกษาพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล ทำให้การบริหารสถานการศึกษาประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนาด้านการร่วมประเมินผล ควรเชิญผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลระดับสถาบันให้มากขึ้น โดยจัดประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลด้านต่าง ๆ และติดตามการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและความต้องการของชุมชน

2. กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนาควรทำงานร่วมกับผู้สนับสนุนตั้งแต่การวางแผน การออกแบบกิจกรรม การส่งมอบบริการและการติดตามประเมินผล โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายการพัฒนา เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรผลักดันให้เกิดแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นรูปธรรม เช่น การเพิ่มระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้อำนวยการและครู และค่าตอบแทนพิเศษ เพื่อเป็นขวัญและกำลังในการปฏิบัติหน้าที่

3. กระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนาด้านการจัดส่งบริการ กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน บริษัทเอกชนในฐานะผู้สนับสนุนควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การทำงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การสื่อสาร และการประสานงาน ให้รวดเร็ว ทันสมัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

4. กิจกรรมของโรงเรียนร่วมพัฒนาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียน ให้นักเรียนมีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ดังนั้นหน่วยงานผู้นับสนุนควรส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ด้านการบริหาร เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดโครงการส่งเสริมอาชีพแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนร่วมพัฒนาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ร้อยละ 30 ดังนั้นโรงเรียนร่วมพัฒนาสามารถพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยอาจพิจารณากำหนดสัดส่วนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ควรประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านวิชาการ เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดริเริ่มการสร้างสรรค์ผลงาน ทักษะอาชีพ เช่น การเกษตรธุรกิจ กีฬาการท่องเที่ยว และทักษะชีวิต เช่น วินัย คุณธรรม จริยธรรม ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลลัพธ์จากการร่วมผลิต เช่น ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความพึงพอใจในการจัดบริการ เพื่อขยายองค์ความรู้การจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนาและนำแนวปฏิบัติที่ดีไปขยายผลไปยังโรงเรียนที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการหรืออยู่ในระหว่างการเข้าร่วมโครงการต่อไป

2. ควรมีการศึกษากระบวนการร่วมผลิตในการจัดการศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา แล้วนำไปวางแผนการพัฒนาโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา.* สืบค้นจาก https://data.bopp-obec.info/emis/schooldataview.php?School_ID=1021470133&AreaCODE=2101

กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน และอภิสรรค์ ภาชนะสวรรค์. (2563). การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3*(1), 13-28.

เกียรติศักดิ์ สุทธหลวง, วจี ปัญญาใส, นิตยา สุวรรณศรี และมานี แสงหิรัญ. (2560). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมด้านวิชาการโรงเรียนดีประจำตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.*วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 7*(3), 70-84.

ทีมข่าวการเมือง แนวหน้า. (2562). ผ่าประเด็นร้อน ปัญหาใหญ่ที่สุดของประเทศชาติ การปฏิรูปการศึกษาที่ไม่คืบหน้า. *แนวหน้าออนไลน์.* สืบค้นจาก https://www.naewทำa.com/politic/columnist/42304

ไทยโพสต์. (2561). *โรงเรียนมีชัยพัฒนา.* สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/main/detail/7152#

ธีรเดช สนองทวีพร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพองค์การของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 4*(2), 1-14.

นิติกร วรรณชา และวิรัลพัทร วงศ์วัฒน์เกษม. (2562). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายอำเภอเสลภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6: เรื่องสังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา* (น. 747-757). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

บริษัท สยามลวดเหล็กอุตสาหกรรม จำกัด. (2561). *ธนาคารพัฒนาชุมชนและโรงเรียนบ้านหนองละลอก.* สืบค้นจาก http://www.siw.co.th/index.php/th/ourstory/csr/130

ฟุกกล้าว ทิวากร, จุมพจน์ วนิชกุล และพาที เกศธนากร. (2562). องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนร่วมพัฒนา ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภูมิภาคกลาง. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 8*(29), 175-185.

มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี. (2563). *เกี่ยวกับมูลนิธิ.* สืบค้นจาก http://connexted.org/foundation/about

มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี. (2565). *การประเมินคุณภาพโรงเรียน.* สืบค้นจาก https://connexted.org/public/cned/assets/files/CONNEXTED_KPIs.pdf

ระเบียบคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวนกรรมการสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษารูปแบบโรงเรียนร่วมพัฒนา พ.ศ. 2561. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอนพิเศษ 17 ง วันที่ 17 มกราคม 2562 หน้า 5-6.

วิจารณ์ พานิช. (2564). *การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในมุมของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช.* สืบค้นจาก https://iamkru.com/2021/04/29/growth-mindset/

วิทยากร เชียงกูล. (2562). *ปัญหาหลักของการศึกษาไทย.* สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647483

สมหวัง พันธะลี และปภาวรินทร์ เรืองประจวบกุล. (2563). การศึกษาผลการสร้างเครือข่ายนิเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับนิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. *ครุรุสภาวิทยาจารย์, 2*(2), 121–133.

สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน. (2564). *โครงการโรงเรียนร่วมพัฒนา.* สืบค้นจาก https://pda.or.th/current-project-psp-2020/

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2560). *กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559–2563).* ม.ป.พ.: ม.ป.ท.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *รายงานผลการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของ กระทรวงศึกษาธิการ.* สืบค้นจาก https://www.moe.go.th

อัญชิรญา จันทรปิฎก. (2563). บทวิเคราะห์ “บทบาทรัฐ-สาธารณะ” ในการจัดบริการสาธารณะตามแนวคิดการร่วมผลิต. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 15*(2), 240–247.

อัญชิรญา จันทรปิฎก. (2564). *รูปแบบการร่วมผลิตในการดำเนินการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย.* (ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยมหิดล).

อินโฟเควสท์ (RYT9). (2561). *สยามลวดเหล็กฯ ตอกย้ำปณิธานเดินหน้าพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนฉายความสำเร็จ School BIRD ต่อยอดชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน.* สืบค้นจาก https://www.ryt9.com/s/prg/2789680

Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning.* New York: McGraw-hill.

Dhirathiti, N. (2018). Co-production and the provision of lifelong learning policy for elderly people in Thailand. *Public Management Review, 21*(7), 1011–1028. DOI: 10.1080/14719037.2018.1540723

Etgar, M. (2009). *Ways of engaging consumers in co-production.* Retrieved from https://timreview.ca/article/307

Hood, C. (1991). A public management for all seasons. *Public Administration, 69*(1), 3–19.

Löffler, E. (2009). A future research agenda for co-production: Overview Paper, In Local Authorities & Research Councils' Initiative (2010) *Co-production: A series of commissioned reports.* Swindon: Research Councils UK.

Osborne, S.P., and Strokosch, K. (2013). It takes two to Tango? Understanding the co-production of public services by integrating the services management and public administration perspectives: It takes two to Tango?. *British Journal of Management, 24*, S31–S47. doi:10.1111/1467-8551.12010

Ostrom, E., Parks, R. B., Whitaker, G., P. and Percy, S.L. (1978). The public service production process: A framework for analysis police service. *Policy Studies Journal, 7*(S1), 381–389.

Strokosch, K. (2012). *Understanding the coproduction of public service: A case of asylum seekers in Glasgow.* (Business and Management Dissertation, Business School, University of Edinburgh).